

quibus ille tenetur restituere, tenetur etiam hic. Ratio, quia perinde se habet ad iustam, vel iniustam acquisitionem, ac si ipsemet luderet, cum alter vice amorum ludat. Sic Syluest. *verbo ludus*, q. 15. Gabr. 4. dist. 15. q. 13. art. 13. dub. 6. Alcozer *lib. de ludo*, cap. 43.

2 Secundo dico, si ille qui ludit, vel is cuius vice ludit, non sit sui iuris ad alienandum, tunc pars illius, qui est sui iuris, quam ludit cum altero sui iuris, non manet obnoxia restitutioni, siue perdat, siue lucretur, quia ludit is, qui potest perdere, & lucrari cum aequali sibi: de parte vero illius, qui non est sui iuris, siue quam perdit, siue quam lucratur, sentendum est iuxta dicta *supra* dub. 7. quando qui non est sui iuris, perdit, vel lucratur in ludo. Sic Alcozer *ibi*.

3 Tertia conclusio: quando quis ludit pro altero quantitatem, quam non poterat ludere, quia non erat sui iuris, v.g. quia erat filiusfamilias, tenetur ad restitutionem, ad quam tenetur, qui lucratus est parte filiusfamilias, vel ad lucrum, quod comparavit filiusfamilias in casu, in quo filiusfamilias tenetur restituere illud lucrum, quando scilicet is, qui tenetur restituere, non restituit. Ratio, quia est causa, & cooperator illius damni. Sic Alcozer *cap. 45*.

4 Rogabis, quid dicendum sit in eo casu, quo quis ab altero furatur, & nullam aliam pecuniam habens praeter furto ablatam, hac eadem ludit cum illo, an teneatur restituere lucrum. Respondendo cum distinctione, si enim hic, qui furatus est, habebat alias pecunias, cum quibus posset restituere furum, non tenetur restituere lucrum, quandoquidem nullam intulit iniuriam alteri, nam quod ille amitteret, restitutus erat, insuper, & quod furatus est: si vero erat adeo pauper, de quo non speraretur, vt posset alteri solvare, tenebitur lucrum restituere; est enim certum eum facere contra voluntatem alterius, qui existimabat illum habere pecunias ad ludendum, & cum non habeat hic alter exponitur periculo amittendi, & non lucrandi.

D V B I V M XXIII.

An quando quis ludit pro se, & pro altero, si sic paciscatur cum illo vice cuius ludit, scilicet, vt si perdidit, soluat dimidium perdidit, si vero lucratus fuerit, portet tantum tertiam lucri partem, sit hoc pactum iustum.

1 Videtur enim pactum iniustum, cum non ferretur aequalitas, is enim vice cuius luditur, exponitur periculo perdidit dimidiam partem, & tantam lucrandi tertiam.

2 Sit prima conclusio: si ludus sit prohibitus, & sic poena subiectus, nec fecisset pactum, vt alter, vice cuius luditur, soluat dimidium poenae, iustus est contractus, quia exponit se ludens periculo dandi poenas legis, quas solus, qui ludit, perfert, & alter vice cuius ludit, non tenetur ad aliquam partem poenae solvendam, nisi de hoc fecisset pactum. Si tamen qui pecunias amittit, reperat coram iudice, & iudex iubeat restitui, tenetur qui partem lucri portavit restituere, quia haec non est propria poena, sed restitutio lucri ludo acquiriti, quod alter habet ius repetendi. Sic Alcozer *lib. de ludo*, cap. 44.

Secunda conclusio: si alter vice cuius luditur, obligaret se ad persolvendum dimidium poenae, vel esset talis ludus, vel in talibus rebus vbi non esset iniuncta poena tali ludo, sed tantum concederetur alteri ius repetendi, pactum tale esset iniustum; quia non feratur aequalitas iacturae, & lucri: vnde sic restituendum est, quod sicut ille, vice cuius luditur, perditur erat dimidium, ita recipiat dimidium lucri. Sic Alcozer *supra*.

D V B I V M XXIV.

An stando in iure naturali seclusis legibus, & canonibus humanis, sit illicitum, & peccatum mortale ludere, quando non interveniant fraudes, vel vi trahitur aliquis ad ludum, vel luditur cum eo, qui non est sui iuris.

Nota, quod triplex est ludus, quidam scilicet religiosus, & pius spectans ad cultum divinum, procedens ex quodam devotionis erga Deum affectu; qualis fuit ludus David saltantis coram arca; & hic manifeste est pius & iustus, qui admixtas habet res inhonestas, & turpes, vt ludus gladiatorum, & torneamentorum, de quo *infra* in speciali dubio de hoc: alius est ordinatus ad animam levandum, qui potest esse vel in verbis, vt in facietis, vel in factis, vt ludus pilae, &c. & de hoc queritur modo.

Sit prima conclusio: ludus in verbis, vel factis vestitus debitis circumstantiis est actus virtutis contrariae, id est, *incontinentiae*, & *affabilitatis*. Ratio, quia cum homo limitatus virtutis sit tam quoad corpus, quam quoad animum, indiget otio, & levamine aliquo. Haec est D. August. 2. *lib. musicae*. Aristot. 2. *Ethica*. Ciceronis *lib. de officiis*, D. Thomae 2. 2. *quest. 168*, art. 2. & omnium.

Nota quod huiusmodi circumstantiae sunt, prima, ne aliquid miscatur in ludo, quod scandalum generet: secunda, ne omnino solvantur animi gravitas in ludo, vt admonet D. Ambrosius 1. *lib. de officiis*, & Cicero 1. *de officiis*: tertia, vt serventur circumstantiae temporis, loci, & personae. Sic D. Thom. *supra*.

Secunda conclusio: Potest in ludo, sicut in qualibet alia virtute peccari per excessum, & per defectum: qui per excessum peccant, dicuntur Hispanae Tabures; qui vero per defectum, dicuntur agrestes, & inamici: vt bene Philo sophus 2. & 4. *Ethica* cap. 7. D. Thomas *supra* art. 3. & 4. & omnes. Subdit tamen D. Thomas defectu ludi raro peccari, excessu vero saepe. Et ratio est Philo sophi 9. *Ethica*, cap. 13. quia parum delectationis fat est ad vitam quasi pro condimento, sicut parum salis fat est ad cibum; teste enim Tullio 1. *de officiis*, ludi sunt necessarii ad vitam, scilicet ad cibos.

Tertia conclusio: Excessus in ludo, vt in plurimum est peccatum veniale: potest esse mortale ex circumstantia adiuncta. Sic D. Thomas *ibi*, Nauarr. *summa Hisp.* & Lat. *antiqua cap. 19*, n. 2. Latina *nova cap. 20*, n. 2. Alcozer *lib. de ludo*, cap. 6. Ledesm. 2. 4. *quest. 18*, art. 8. fol. 274.

Sed an sit circumstantia reddens ludum mortalem, quod perdatur magna quantitas in ludo. Adrian. 4. *q. de ludo*, ait esse mortale, quia est contra ius naturale perdere talem quantitatem prodigie consumendo: immo quidam dicunt, quod si quis lucretur

lucretur ab alio plusquam quingenta solida, tenetur ipsi restituere illum excessum; quia donatio excedens hanc summam, nisi cum insinuatione fiat, est iniusta, *l'penultima*, C. de donat. Hi sunt Ang. *verbo ludus*, n. 7. Speculum *conscientiae lib. 1*, cap. 76. Immo Metina *quest. 22. de restitut.*, §. *vt igitur in summa dicam*, dicit, quod qui ab alio lucratur tantam quantitatem, vt perditis patrimonium maneat notabiliter diminutum, & ipse notabiliter depauperatus, tenetur restituere.

7 Sit tamen quarta conclusio. Quantumvis magnam quantitatem quis perdat in ludo, dummodo nulli praedictetur, non peccat mortaliter stando in iure naturali (nam quid fit dicendum iure humano, dicam *dubio sequenti*). Probat, quia prodigalitas non est peccatum mortale, nisi sit in damnium tertii, vt filiorum, &c. vt bene Caiet. & Armill. *verbo prodigalitas*. Nauarr. *cap. 23*. Hisp. n. 71. Latina *nova num. 73*. Sic Alcozer *lib. de ludo*, cap. 6. & cap. 40. Soto *lib. 4. de iustit. quest. 5*, art. 2. *versic. quod autem rem*. Palacios *in summa*, verbo *ludus*. Ludou. Lopez 2. *p. instruct.*, cap. 31. pag. 231. 232. Nauarr. *summa Hisp.* & Latina *antiqua cap. 19*, num. 3. & Latina *nova cap. 20*, num. 3.

8 Nota tamen quod tunc erit peccatum mortale ludere multum, & magnam quantitatem, quando hoc fit cum detrimento notabili filiorum, & vxoris, subtrahendo eis alimenta debita, vel ob hoc fit impotens ad solvendum debita. Sic Ludou. Lopez, Palacios, Soto *ibi*, Alcozer *ditto* cap. 6. Nauarr. *ditto* n. 3. Metina *lib. 1. summa cap. 14*, §. 28. fol. 150. pag. 2. & cap. 13. fol. 69. Ad idem sunt Caiet. & Arm. *verbo prodigalitas*, & Nauarr. *ditto* cap. 23. *vbi supra*, vbi dicunt prodigaliter esse peccatum mortale, quando cedit in damnium alicuius familiae. Similiter erit mortale, quando quis est causa propter lusum, vt exponantur filiae, vel vxor periculo amittendi pudorem, vel in vsu habet admiscere fraudes in ludo, vel peiorare, vel blasphemare, dum male cedit alea, vel odio profecti, & iniuriis afficere lucrantes: vnde huiusmodi non sunt absolventes, donec desistant. Sic Ludou. Lopez *ibi*, Metina *ditto*, fol. 69.

9 Quinta conclusio: Non tenetur quis restituere perditum eo quod lucratur ab illo magnam quantitatem, nisi alia circumstantia concurrat reddens ludum iniustum. Ratio, quia cum ludens sint veri domini illius quantitatis, possunt illam ludo exponere, & transferre dominium. Sic Alcozer *lib. de ludo*, cap. 40. Adtia. 4. *q. de ludo*.

10 An vero ludus reddatur illicitus, quia sit in festis, vel in Aduentu, vel in Quadragesima, dicemus agentes de preceptis Ecclesiae.

11 Sexta conclusio: non redditur ludus mortalis ex eo, quod quis principaliter ludat aviditate lucri. Haec contra Gabr. 4. *dist. 15*, q. 13. *conclus. 3*. & Abul. *cap. 6. Math. q. 53*, §. 55. dicentes esse mortale eo sine ludere: additque Abul. *lib. 1. q. 55*. licet parva quantitas ludatur; quia est contra proximi charitatem velle ab ipso lucrari. Ceterum conclusio nostra ac certa tenenda est, quia auaritia, qua non opponitur iustitiae, sed liberalitati, non est peccatum mortale, nisi aliam pravam mortalem circumstantiam habeat, vt docet D. Thom. 2. 2. *q. 18*, art. 3. & 4. Sic tenent Ang. *verbo ludus*, n. 2. Syluest. *q. 6*. Caiet. 2. 2. *q. 168*.

art. 3. Metina *q. 22. de restit.* Soto *supra* Alcozer *ditto* c. 6. Nau. *summa Hisp.* & Lat. *antiqua c. 19*, n. 3. Latina *cap. 20*, num. 3. Ledesm. 2. 4. *q. 18*, art. 8. fol. 274. Ludou. Lopez 2. *p. instruct.*, cap. 31.

Nota tamen quod erit peccatum veniale auaritia sic ludere, vt bene Ang. Soto, Caiet. Nauarr. *ibi*. Aduertitur tamen Ledesm. & Caiet. non dici ludere ex auaritia, nec peccare, qui non luderet, nisi crederet se lucraturum, naturaliter enim omnis ludens appetit lucrari, sed is, cuius principale motuum ad ludendum est lucrari, dicitur ex auaritia ludere.

Hinc sit a fortiori non esse mortale ludere propter recreationem, qua sentitur in ludo, contra Hugonem, & Martham, quos refert Alcozer *ditto* cap. 6. quia hic finis non est mortalis. Sic Metina *q. 21. de restit.* Alcozer *ditto* cap. 6. qui bene addit quod si talem delectationem ordinat ad leuandos corporis, vel spiritus labores, nullo modo peccat: si vero in ea delectatione sitatur non ordinando expressè, nec virtute ad hoc, est veniale.

An vero licitum sit ludere preces facras, id est, *Auenarias*, Ludou. Lopez 2. *p. instruct.*, cap. 32. *fine*, dicit esse in hoc effugiem irreuerentiae, immo esse simoniam, quando ciuilitur vellent se obligare: at subdit non intendere se obligare.

Sed melius Nauarr. *summa Lat. antiqua cap. 19*, n. 7. Lat. *nova cap. 20*, n. 7. hunc ludendi modum approbat: nec est aliqua irreuerentia, immo potius sit ob harum rerum spiritualium estimationem: & sic est in vsu inter Religiosos, & personas deuotas. Nec esset simonia, etiam si se obligare intenderent, quia non est commutatio spiritualis pro temporalis, vt ludere facras preces, id est, *Auenarias*, contra aliquam temporalem rem, quod esset aperta simonia, sed est ludus rei spiritualis pro spirituali: quod non est simonia, nisi in beneficiis, vt constat ex materia de *simonia*.

An vero ludus reddatur mortalis ex circumstantia loci facti, in quo luditur, Angel. *verbo ludus*, §. 2. dicit esse mortale ludere in Ecclesia, nisi sit quid modicum, quia prohibetur. *cap. cum decorum*, de *vita & honest. cleric.* & *cap. decet*, de *immunit. Eccles.* in 6. Sed decipitur, vt bene notat Syluest. *vbi infra*; quia *cap. cum decorum*, loquitur de ludis theatralibus, qui erant cum quodam ludibrio, & turbidine; & *cap. decet*, non est preceptum, cum etiam veteret in Ecclesia confabulationes, cum tamen clarum sit has non esse peccatum mortale.

Sit ego septima conclusio: ludere in Ecclesia ludis, qui specialiter non sunt in ea prohibiti, ex aliqua causatione rationabili, non est peccatum, vt ad recreandum infirmum ibi existentem, aut quia sunt ibi aliqui qui ad Ecclesiam confugerunt, & ludunt ob honestam recreationem, &c. Sic Caiet. 2. 2. *q. 168*, art. 3. Alcozer *lib. de ludo*, cap. 12. *fine*. Nauarr. *summa Hisp.* & Lat. *antiqua cap. 19*, n. 4. Latina *nova cap. 20*, n. 3. Qui addunt, & bene, esse veniale, quando sine causa fit, modo absit scandalum, & ludatur sine actibus indecentium loco facientibus; & concordant Sylu. *verbo ludus*, q. 2. *ditto* 3. & Lud. Lopez 2. *p. instruct.*, cap. 31. vbi dicunt hoc non esse mortale: & ponit exemplum Alcozer, sicut si duo possint alibi ludere, & eant in Ecclesiam

siam lufuri animo recreandi se, non autem faciendi irreuerentiam Ecclesie.

18 Octava conclusio: exercere in Ecclesia ludos specialiter in ipsa prohibitos, vt sunt tragodia, in quibus inhonesta representantur, est mortale, quia id prohibetur dicto cap. cum decorem. Sic Caiet. Nauar. Alcozer, Sylu. Ludou. Lopez vbi in conclusione precedenti.

19 Hinc fit, quod quando representantes anasium, & anasiam in Ecclesia, se amplexantur intermiscuentes lasciuia, & turpia, peccant mortaliter. Patet ex dictis. Sic Ludou. Lopez ibi.

20 Nona conclusio. Si aliqua vana, & solatiofa, non tamen malum turpia, aut lasciuia representantur in Ecclesia, non in opprobrium Ecclesie, non est mortale. Ratio, quia tunc non irrogatur magna irreuerentia Deo, & Ecclesie. Ludou. Lopez ibi.

21 Decima conclusio: ludere in Ecclesia cum magno scandalo, vel magna irreuerentia, est etiam mortale, Caiet. & Nauar. vbi in septima conclus.

22 Sed quid de mulieribus chorazantibus in Ecclesia, & cum vitis ibi saltantibus. Dic cum Ludouico Lopez dicto cap. 3. quod si fiat inter personas alioquin honestas, & absit scandalum, & mala intentio, verbaque lasciuia, & turpia incantia ad malum, non est mortale, quia non est magna irreuerentia.

23 Vndecima conclusio: deuota in Ecclesia representare, vt praecepit Domini, &c. est licitum, quia non derogat dignitati Ecclesie. Sic glossa dicto cap. cum decorem, Sylu. verb. ludus 9. 2. dicto 3. Ang. ibi n. 2. Tabie. ibi 9. 4.

24 Tandem nota, quod non redditur ludus mortalis stando in iure naturali ex circumstantia persone: possunt enim Clerici, & Religiosi stando in iure naturali ob honestam ludere recreationem; Nauar. summa Latina noua cap. 20. n. 3.

DVBIVM XXV.

An attentio iure communi ciuili, vel Ecclesiastico, peccent mortaliter laici ludentes.

1 Nota quod triplex est ludus: quidam est consistens in industria ipsius hominis, & scientia, & nihil, aut parum consistit in fortuna, vt est ludus pile, ludus paxillorum, id est, delos holos, ludus calculorum, id est, delaxedrez, ludus exercendi balistam, &c. alius est, qui consistit in fortuna, aut casu, & parum, aut nihil in industria, vt ludus taxillorum, id est, de dados, & alii qui ludi chartarum, vt de las quinolas, &c. alius est qui partim in scientia, & industria consistit, partim verò in fortuna, vt est ludus tabularum, & alii qui ludi chartarum, vt del trunfo, &c.

2 Secundo nota, quod iure communi est prohibitus laicis omnis ludus, qui consistit in fortuna, vel mixtus, scilicet qui consistit in fortuna & industria, vt patet ex cap. Episcopus 35. dist. vbi habetur quod laicus ludo alex desertiens communione priuetur, id est, excommunicetur, desertiens explicat in glossa, id est, valde seruens, vt illa prapositione de, augmentet. l. 1. inuio. ff. de positi, & etiam prohibetur l. 2. ff. de alee vsu, & auli. alearum vsu, C. de religiosis, & sumpibus funer. Sic Bañes 2. 2. quast. 32. art. 7. & omnes Doctores citandi.

Tertio nota quod res comestibiles possunt ludi his ludis prohibitis iure communi, vt patet ex l. finali. ff. de alee vsu. Quod intelligitur, modo sit quid moderatum, atenta qualitate persona ludentis. Sic Syluest. verbo ludus quast. 4. Ang. ibi n. 5. Alcozer lib. de ludo, cap. 10.

4 Quarto nota, quod iure communi est permittus ludus consistens in industria, & scientia, vt patet d. auli. alearum vsu, & l. finali, ff. de alee vsu. In dicta tamen auli. alearum vsu, imponitur modus huic ludo quoad quantitatem pecunie, quae potest in illo deperdi, tantum enim permittit vnum solidum, Hispanè sexcentos, quinquaginta, & quinque maruetinos, & aliquid amplius, vt dicit Alcozer dicto cap. 10. ex Budao, Oradora, & Conar. quos ibi refert, & nulla alia apponitur poena, nisi quod reddatur lucrum. Vnde dicitur Speculum conscientie lib. 1. c. 75. vbi dicit vnum solidum esse decem & octo maruetinos. Et licet Ang. verbo ludus, n. 2. Gabr. 4. dist. 15. q. 13. notab. 3. limitet hanc permittionem, quando ludentes sunt diuites; at verius est idem permittere pauperibus. Alcozer dicto cap. 10. Syluest. verbo ludus n. 7.

5 Si ergo prima conclusio, laici ludentes contra praescriptum harum legum iuris communis, non peccant mortaliter, quia recepta non sunt, sed per contrariam consuetudinem derogata. Sic Medina lib. 1. summa, cap. 14. §. 28. fol. 151. Soto lib. 4. de iust. q. 5. art. 2. post tertiam conclus. Nauar. summa Hisp. cap. 19. n. 6. & 7. Latina noua c. 20. n. 6. 7. 9. & 10. Alcozer lib. de ludo, cap. 10. Castro lib. 2. de lege panali, cap. 2. corolla. 3. vbi subdit raros etiam esse, quos possent ille leges obligare: nam Hispani, Galli, & Angli non subduntur legibus Imperatoris. Hanc tenent docti recentiores.

6 Nota quod Alcozer sentit, quod esse mortale, vbi leges ha Imperatoris essent receptae, nisi esset parua quantitas, quae luditur, quia prohibent ludos ob maxima inconuenientia inde sequuta. Idem Castro lib. 1. de lege panali, cap. 12. Sed melius Soto, & nonnulli recentiores docti censent, quod non esset peccatum mortale, quia ludus hic non est materia adeo grauis, cum non sit contra charitatem, nec contra iustitiam: & si aliqua inconuenientia accidant ludo, id non est natura ludi, sed ex circumstantiis extrinsecus contrariis naturali iuri contingit: at leges ciuiles tantum prohibent substantiam ludi. Et quod non obligent ad mortale, censet etiam, licet diuerso imitens fundamentum, Nauar. summa Hisp. cap. 19. num. 7. & 12. Latina noua cap. 20. num. 10.

7 Secunda conclusio; laici dediti ludo alearum contra cap. Episcopus, dist. 35. citatum, notabili 2. non peccant mortaliter. Ratio, quia illud caput non est receptum, in quantum prohibet hoc laicis. Sic Nauar. summa Hisp. cap. 19. num. 6. Caietan. 2. 2. quast. 168. art. 3. dub. 3. sine. Alcozer lib. de ludo dicto cap. 10. & alij. Subdit Alcozer bene, quod si illud caput esset in vsu contra laicos, peccarent mortaliter laici nimis dediti illi ludo, si admodum non corrigerentur, quia iuxta illud caput possent excommunicari.

DVBIVM XXVI.

An laici ludentes contra leges regni Hispaniae prohibentes ludum, peccent mortaliter.

1 Primum nota, quod, vt dixi dubio preced. tantum est permittus ludus consistens in sola industria, prohibitus verò consistens in sola fortuna, vel mixtus, scilicet in fortuna, & industria consistens; & sic lib. 8. noua recopil. tit. 7. l. 2. prohibetur ludus alearum, id est, de dados, chartatum, vt, id est, de naipes. & sic etiam tenet Bañes citatus dub. preced. notab. 1.

2 Secundo nota, quod eodem titulo 7. l. 5. facultas conceditur ad charcis ludendum res statim comedendas, aut pecunias, quibus aliquid statim comedendum ematur; & in l. 10. hoc limitatur vsque ad duorum argenteorum quantitatem; & in l. 11. dicitur hos duos argenteos ludi posse, licet ad res comestibiles non sint. Et in omnibus his legibus excipitur extra alearum ludum. Vnde colligitur, quod in Hispania aleis ludere non licet, quamuis sit à saccharo condita, & licet sint duo argentei. Ceterum reliquis aliis ludis duos argenteos ludere licet, vt bene colligit Alcozer lib. de ludo cap. 12. Per pragmaticam tamen nouam anni 1575. nec hoc, nec aliquid aliud officiales cuiuscumque officij possunt ludere.

3 Nota tamen, quod permittis ludis, vt ludo pile, & aliis, quae in industria consistant, non potest quis ludere, cuiuscumque ipse qualitas sit, vltra triginta aureos vna die. Sic habetur eodem tit. 7. l. 9.

4 Quarto nota etiam prohiberi suppellectilia pretiosa, vt aurea catena, gemma, & alia eiusmodi ludo exponere, vel ludere aliquid supra pignus: sic enim disponitur eadem l. 9. & in l. 12. prohibetur ne sortes mittantur super rem emptam ex pecunia ludo exposita, Hispanè rizar. Item dicta l. 9. prohibetur ne vnus ex collusoribus spondeat cum alio ex collusoribus, vel circumstantibus, Hispanè atra vsar. Haec autem lex praedicta prohibet ipsis solum collusoribus inter se, vel alicui ex illis cum alio, vel aliis non ludentibus, non verò prohibet, ne circumstantes, qui non ludunt, possint spondere in quacumque quantitate, etiam pecunia credita. Sic Alcozer lib. 6. de ludo c. 46. conclus. 8. & cap. 47. conclus. 6.

5 Tandem prohibetur quicumque ludus etiam ex permittis, etiam in quauis quantitate, pecunia credita, id est, alfiado. Sic habetur eadem l. 9. His suppositis,

Duplex est sententia. Prima dicit has leges obligare ad mortale, & sic peccare mortaliter, qui in regno hoc Hispaniae ludit taxillis, id est, a dados, nisi sit parua quantitas animi recreandi gratia, & qui ludit pecunia credita. Et qui ludit eadem die vltra triginta numos aureos, & qui ludit gemmas, & alia huiusmodi, & qui in ludo spondet, Hispanè atra vsar; quia haec omnia prohibentur legibus citatis, & materia est grauis: cedunt enim in maximum reipublice damnus. Hanc tenet Alcozer lib. de ludo, cap. 12. & de taxillis, id est, de dados, quod peccet mortaliter illis ludens contra leges Hispaniae, tenet Castro lib. 1. de lege panali, c. 12. §. secunda pars.

Secunda sententia omnino tenenda docet, has 7 leges non obligare ad mortale: tum quia non omnino, nec eo rigore vsu receptae sunt: tum etiam quia materia non est adeo grauis, vt dixi dub. preced. Sic Medina lib. 1. summa cap. 14. §. 28. fol. 151. Nauar. summa Hisp. cap. 19. n. 6. 7. 12. Latina noua cap. 20. n. 10. Soto lib. 4. de iust. q. 5. art. 2. & quidam neoterici docti.

Nota quod milites dum militant in locis in quibus leges Hispaniae vigent, peccant mortaliter ludendo taxillis, id est, a dados, aut tabulis, id est, a lastablas, & etiam, qui cum illis ludunt. Ratio, quia per talem ludum non transfertur dominium, vt dixi supra dub. 1. & sic est contra iustitiam ludere animo lucrandi tali ludo. Sic Alcozer dicto cap. 12. & alij.

DVBIVM XXVII.

An scholastici Salmantini peccent mortaliter ludendo contra praecceptum Magistrum scholarum, & sint excommunicati, teneanturque lucrum restituere.

Nota primum, quod condere leges non spectat ad Rectorem Vniuersitatis Salmantinae, nec ad Magistrum scholarum, sed ad Vniuersitatem: sed Magister scholarum tantum habet facere, vt leges Vniuersitatis, & aliae obseruentur à scholasticis, nonisque addere poenas contra transgressores. Vnde nequit nouam edere legem de ludo, nec impedire quin per ludum transferatur dominium; at habebit poenas repetitionem. Sic Soto lib. 4. de iust. q. 5. art. 2. versan verò scholasticus. Alcozer lib. de ludo, cap. 37. & alij.

Secundo nota, quod Magister scholarum Salmantinus quorannis fert excommunicationem latae sententiae contra scholasticos ludentes vltra duos argenteos, & referuat sibi absolutionem. Sic Alcozer ibi.

Prima conclusio: scholastici ludentes vltra 3 hanc summam, peccant mortaliter, & sunt excommunicati; quia excommunicatio fertur nequit, nisi pro culpa mortali. Sic Alcozer, & Soto ibi, & nonnulli docti recentiores.

Secunda conclusio: non tamen tenentur ob hoc restituere lucrum, si lucratur à potenti ludere. Patet ex dictis in primo notabili in fine. Sic idem.

DVBIVM XXVIII.

An clerici, Antistes, & Religiosi peccent mortaliter ludendo.

Supponendum est, qui ludi prohibeantur Ecclesiasticis, non enim prohibetur eis omnis ludus, sed ludus potissimum in fortuna consistens, vt patet ex c. Episcopus, dist. 35. & cap. clericus el. 2. de vita, & honest. cler. quos canones & omnes prohibentes clericis ludum cum poenis in eis contentis, licet iam in defectu abissent, renouat Trid. sess. 22. cap. 1. de reformis. & licet capta illa tantum loquantur de aleis & taxillis; at vsus iam recepit, vt intelligatur de omni ludo, potissimum in fortuna consistente, vt est ludus chartarum, &c. Sic Nauar. summa Hisp. cap. 19.

e. 19. n. 8. & 12. D. Anton. 2. p. tit. 1. c. 23. §. 2. Sylu. verbo ludus, q. 2. Palacios in summa verbo ludus.

Hinc fit licere clericis ludum consistentem in sola industria, vt est ludus calculorum, id est, de la xedrez, &c. quia nullibi prohibetur. Sic Sylu. D. Anton. ibi. Greg. Lopez l. 57. tit. 5. part. 1. Julius Clarus lib. 5. recept. §. ludus, vers. quare nunquid. Alcozer lib. de ludo cap. 11. Ioan. Andr. dicto cap. clericis, vbi Panorm. dicit esse communem. Idem glossa §. interdicimus, aub. de sanctissimis Episcopis, collat. 9. & aub. interdicimus, C. de Episcopis & cler. vbi Odofred. & Alberic. Idem Archid. & Præpositus dicto cap. Episcopum, & alij, quos refert, & sequitur Salzedo in pract. crim. Bern. Diaz a. 70. super versis. Prohibitum est §. sed an clerico. Idem Innoc. cap. lator, de homicid. licet aliqui, quos refert Sylu. dicant oppositum. Immo Gabr. 4. diff. 15. quest. 13. art. 3. dub. 2. dicit non esse tutum dicere licere clericis ludere.

Dubium ergo est de ludis prohibitis, qualiter peccent clerici illis ludentes.

Quidam dicunt non esse mortale, quantum est ex præcepto iuris positiu. Sic Caiet. in summa, verbo clericorum peccata, & Enriquez; quia non videtur materia tam grauis hæc.

Alij verò dicunt esse mortale, quia graues pœnæ imponuntur canonibus citatis. Item quia ludus his non qua ratione secularibus, sed quia contra eorum est honestatem, prohibetur. Sic gloss. dicto §. interdicimus. Hugo dicto cap. Episcopum, Et de sacerdotibus, Præfultibus, & Religiosis vix citra mortale posse vti ludis prohibitis, dicunt Sorus lib. 4. de iust. q. 5. art. 2. Salzedo super d. vers. Prohibitum est. Immo adeo acriter ludum prohiberi clericis, censet Bernardus Diaz pract. crim. c. 70. num. 3. vt censet posse iudices procedere contra clericos ludentes ludis prohibitis duos argenteos: quod valde rigidū vocat Alcozer lib. de ludo, c. 12.

Alij verò dicunt esse mortale, quando luditur notabilis quantitas, principaliter, ob lucrum ludis prohibitis. Sic Nauar. summa Hisp. cap. 19. num. 12. 13. Ludou. Lopez 2. p. instruit. cap. 31. pag. 233. Abul. Martib. 6. q. 52. 54. Gutierrez de iur. am. confirmat. 1. p. cap. 55. n. 2. Sylu. verbo ludus q. 4. D. Anton. supra. & sic explicant hi duo dictum cap. Episcopum, & quòd non damnet ad mortale clericos propter continuationem ludi, probant Sylu. & D. Anton. quia consuetudo, licet aggrauer peccatum, at non mutat speciem, ita vt de veniali fiat mortale. Quòd autem sit mortale propter intentionem principalem lucri probant, quia esto talis intentio non faciat mortale, quando ludus non est prohibitus, secus quando est prohibitus; quia in illo ludens intendit spoliare proximum medio licito, in hoc verò medio illicito; sed merito Alcozer dicto cap. 11. hoc reprobat, & Nauar. summa Lat. cap. 20. n. 9. sustulit eam limitationem, quando principaliter intendit lucrum; quia principaliter intendere lucrum non facit mortale, quando ludus est talis, vt per ipsum possit transferri dominium; quia sic ludens medio iusto, & licito in ordine ad alterum collusorem, & in ordine ad iustè comparandum lucrum intendit lucrari, licet alia via ludus illicitus sit, quia scilicet lege vetitus.

Sit ergo prima conclusio. Tunc clerici peccant mortaliter ludendo ludis prohibitis, quan-

do scpe his ludis ludunt, secus quando citra scandalum senel, vel iterum his ludunt. Probatur prima pars, quia licet consuetudo non faciat de veniali mortale, id est, quando non speciali lege prohibetur sub grauib. pœnis consuetudo, vt contingit hic; quia dicto cap. Episcopum prohibetur grauius hæc consuetudo: ibi enim dicitur, deseriens ludo; & explicat glossa, id est, valde seruiens, & Turrec. & Hugo ibi. Item id intelligitur, quando consuetudo non mutat materiam actus prohibiti, vt contingit hic; cum enim hi ludi prohibeantur clericis, propter honestatem, & decentiam status, cui non est valde indecens, & inhonestum semel, vel iterum ludere; est tamen tale frequenter ludere, fit, vt illud non sit mortale, hoc verò fit mortale: & hinc manet probata secunda pars. Sic Alcozer lib. de ludo cap. 11. Caiet. 2. 2. q. 168. art. 3. dub. 5. Ang. verbo ludus, est. 2. de vita, & honest. clericor. Sic Nauar. art. 19. in summa Hisp. & Lat. antiqua num. 4. & 14. Latina noua cap. 20. n. 14. Ludouicus Lopez 2. p. instruit. cap. 31. a fol. 233. & idem videtur tenere gloss. §. interdicimus, aub. de sanctiss. Episcop. Secunda sententia probabilior dicit non peccare mortaliter, nisi ludi causa sint, vel omittant corrigere, quando tenentur, vel secundum Syluestrum, nisi complacent in ludo mortali; quia materia non videtur tam grauis. Sic Sylu. verbo ludus, quest. 8. Ang. ibi num. 6. Caiet. summa verbo Clericorum peccata.

An verò peccant mortaliter Clerici, qui intersunt agitationi taurorum, & similiter Religiosi, & beneficiarij, dicemus agentes de censuris. Interim vide, quæ dicemus dub. 3. in fine.

Nota primò quòd Alcozer dicto cap. 11. dicit hoc intelligi de quibusvis clericis, & solis minoribus ordinibus initiatis, quia canones citati, & Sylu. Ang. Turrec. Caiet. Hugo, & Abulensis, & ceteri Doctores citati indistinctè loquuntur de clericis. At melius Ludou. Lopez supra, & Nauar. summa Lat. noua cap. 20. n. 9. & 10. dicunt intelligi de beneficiariis, & de clericis sacro ordine insignitis; vnde de aliis perinde censendum esse dicunt, ac de laicis. Secundo nota, quòd Alcozer dicto cap. 11. absolute de Episcopis dicit mortaliter peccare, quando ludunt his ludis vetitis, excepto quando hoc faciunt, eo quòd ipsi Episcopi, vel alia nobiles persona, sint infirmi, in carceremve coniecti, aut in alio spiritali, aut corporali labore; & de Religiosis dicit, quòd si taxillis ludunt, aut aliis vetitis ludis, vbi consuetum est absque prauo secularium exemplo ob leuandum, sine consolandum aliquem infirmum, in carceremve coniectum, vel ob aliud simile motium, non peccant; & quando aliquid paruum luderent, & ob solam animi recreationem non esset mortale ratione paruitatis materia: extra hunc casum dicit esse peccatum mortale, & sic credo esse verum; quia hi ludi sunt valde indecentes statui Episcoporum, & Religiosorum: & est conforme doctrinæ Sori, & Salzedo supra dicitur vix posse excusari à mortali; & doctrinæ Metinæ lib. 1. summa cap. 14. §. 28. fol. 151. vbi dicit peccare mortaliter Episcopos, & Religiosis his ludis scpe ludentes, secus quando senel, vel recreationem.

Secunda conclusio. Si actus, qui assumitur in lucrum, repugnet clerico, vt assumere arma, latras, & huiusmodi, tunc iudicandum est de mortali, vel veniali, iuxta naturam assumptorum ad ludum, pensando an inducant contemptum interpretatum clericis dignitatis, & canonice legis. Sic Caiet. 2. 2. q. 168. art. 3. dub. 3.

Nota quòd clericis, & multo magis Religiosis prohibetur ludus cum armis, cap. coninebatur, de homicid. & ludus histriionalis, cap. donare, diff. 86. & generaliter prohibetur ratione honestatis clerica

clericalis omnis ludus, in quo ex propria persona facerent ludum in publico, vt saltatio, choreizatio, &c. cap. pro dilectione, in fine, de consecrat. dist. 2. & ludus larualis, quia habitum mutare nequeunt sine iusta causa. Hæc Sylu. verbo ludus q. 2. & subdit esse mortale, si clericus faceret, vel choreas exerceat in publico, secus si in secreto cum aliquibus domesticis: & verbo ars, q. 7. dicit peccare mortaliter, si ludum histriionalis exerceant.

DVBIUM XXIX.

Qualiter peccent clerici, vel Religiosi insipientes ludos fortune.

Duplex est sententia. Prima dicit, quòd si hic ludus sit mortalis, & notabili tempore insipientia, est peccatum mortale; quia hoc est ipsi interdictionum, cap. clericis, et 2. de vita, & honest. clericor. Sic Nauar. art. 19. in summa Hisp. & Lat. antiqua num. 4. & 14. Latina noua cap. 20. n. 14. Ludouicus Lopez 2. p. instruit. cap. 31. a fol. 233. & idem videtur tenere gloss. §. interdicimus, aub. de sanctiss. Episcop.

Secunda sententia probabilior dicit non peccare mortaliter, nisi ludi causa sint, vel omittant corrigere, quando tenentur, vel secundum Syluestrum, nisi complacent in ludo mortali; quia materia non videtur tam grauis. Sic Sylu. verbo ludus, quest. 8. Ang. ibi num. 6. Caiet. summa verbo Clericorum peccata.

An verò peccant mortaliter Clerici, qui intersunt agitationi taurorum, & similiter Religiosi, & beneficiarij, dicemus agentes de censuris. Interim vide, quæ dicemus dub. 3. in fine.

DVBIUM XXX.

An laici peccant mortaliter, aspicendo eos, qui ludendo peccant mortaliter.

Respondetur, quòd non peccant mortaliter, nisi eius aspectus fuit causa ludi, vel potuerunt prohibere corrigendo, & non corrècere, vel gauisi sunt, eo quòd talis ludus exercebatur, vt ipsi sic viderent. Sic Gabr. 4. diff. 15. q. 13. art. 3. dub. 3. Nauar. summa Hisp. & Latina antiqua c. 19. n. 14. Latina noua c. 20. n. 14. Ludou. Lopez 2. p. instruit. cap. 31. fol. 233. Alcozer lib. de ludo, c. 59. Sylu. verbo ludus q. 8. Art. ibi num. 11. Ang. ibi num. 6.

Nota quòd si non gaudent de ludo, sed dato, quòd ludant, gaudent videndo industriam, & bonam, vel malam fortunam ludentium, nò est mortale. Sic Nauar. Alcozer, Ludou. Lopez ibidem.

Secundo nota, quòd etiam esset mortale inspicere ludos, quando ob id exponeret quis se periculo probabili peccandi mortaliter, vt li repræsententur turpia, ex quibus ipse incitetur ad venerea. Sic Sylu. Art. ibi. D. Anton. 2. p. tit. 3. cap. 7. §. 11.

DVBIUM XXXI.

An ludus agitationis taurorum sit peccatum mortale.

Quidam dicunt esse peccatum mortale, quia in plurimum inde sequuntur mortes, & plura dama. Sic Speelman conscientie lib. 1. c. 74. Th. Sanchez Confil. moral. Tom. 1.

& Nauar. vtraque summa Latina cap. 15. n. 18. dicit se antea fuisse in hac opinione, & sic audiuisse à suis præceptoribus doctissimis: & cam damnant Gregor. Lopez l. 57. vers. lidar, tit. 5. p. 1. & Auedano 2. p. cap. Prætorum, cap. 10. num. 12.

Sit tamen prima conclusio: loquendo de se, & ex natura rei, licita est taurorum agitatio, modò caueatur ne in platea sint pueri, vel senes, mulieres, vel claudi, &c. quibus imminere potest mortis periculum. Ratio, quia nullo iure est prohibita, immo expressè modò est permilla, vt mox dicam, & iam consultius iis, quibus mortis periculum imminere posset. Sic Nauar. dicto cap. 15. num. 18. Metina C. de restitut. q. 21. Alcozer lib. de ludo, c. 53. Nauarra lib. 2. de restit. cap. 3. n. 300. & 301. Ludou. Lopez 2. p. instruit. cap. 31. fol. 234. Gutier. quest. canonice, cap. 7. num. 14.

Hinc fit, quòd si aliquis ibi moriatur, sepelendus est in loco sacro, stando in iure communi, scilicet seculo motu proprio Pij Quinti, de quo postea. Ratio, quia nullo iure cauetur oppositum. Sic Alcozer ibi contra aliquos.

Secundo fit non peccare mortaliter, pedestres, vel equestres, qui lancis taurus inuadunt, vel eos mutilant, modò non se opponant probabili mortis periculo. Sic Alcozer ibi.

Secunda conclusio, si loquamur post motum proprium Pij Quinti, quem edidit circa hoc prima die Nouembrii anno 1567. quem refert Nauar. dicto cap. 15. n. 19. & dicemus agentes de censuris, est peccatum mortale: immo magistratus, vel rectores reipublice illam permittentes in circo, vel in foro incurrunt excommunicationem, prohibet enim ibi Pius Quintus talem agitationem taurorum in circo, vel in foro, & excommunicat Principes, tam Ecclesiasticos, quam seculares, Communitates, & Respublicas, eorumque rectores, illam ibi permittentes, & præcipit nullo modo eos agitari, & neminem pedestrem, vel equestrem in circo, vbi agitantur, incedere: & si aliquis ibi decesserit, careat Ecclesiastica sepultura; & iuber vt iudex Ecclesiasticus procedat aduersus dictos, permittentes talem agitationem taurorum, pœnam aliquam arbitratiam eis imponendo. Vnde licet laici sint, non poterunt in hoc casu Ecclesiasticum tribunal declinare, vt bene Gutierrez dicto cap. 7. num. 12.

Nota tamen, quòd Gregorius Decimus tertius à 6 n. 1575. die 25. Augusti edidit motum proprium auferens has pœnas, & censuras quoad permittentes, & mandantes feri has agitationes taurorum, & assistentes illis, modò non sint clerici in sacris, vel beneficiarij, vel Religiosi, & modò non sint hæc agitationes taurorum in diebus festis, & etiam abstulit, quoad milites quarumvis militiarum, modò in factis non sint; quem motum proprium ad pedem literæ assert Salzedo practica crimin. Bernard. Diaz cap. 72. sine.

Hinc fit, quòd si in festis, vel Dominicis tauri agitentur in circo, vel in foro incurrerentur dictæ pœnæ contentæ in motu proprio Pij Quinti. Ratio, quia cum casus dici festi fit expresse in reuocatione exceptus, manet illa reuocatio in pristino vigore. Sic Nau. d. c. 3. n. 204. Gutier. d. c. 7. n. 10. Roja de iuribus Principis defendendis, q. 5. n. 15. & 14.

Sed an per diem festum intelligantur soli dies festi iure communi indicti, vel etiam, qui ex speciali voto, vel populi vsu seruantur: cum enim hoc

fit ius commune, videtur loqui de festis iure com-
muni indicis. Sed dicendum est de omnibus in-
telligi; nam absolute motus proprius excipit dies
festos, & ratio legis, quæ est velut indicium obli-
gationis legis, non cessat, sed æque reperitur in
his festis, scilicet ne homines retrahantur illis
diebus à Dei cultu. Sic Navarra supra num. 305.
contra Roja supra num. 14. & 18.

9 Secundo nota, quod Navarra supra num. 304.
dicit, quod si agitentur tauri in diebus festis, etiam
laici aspicientes peccant: sed fallitur, non enim
laici prohibentur aspectus in motu proprio, nec
sequitur aspicientes peccare, per hoc, quod agi-
tantes peccent, ut patet ex dictis dub. preced.

10 Tertio nota quod Navarra. s. 15. Latina antiqua
num. 18. num. 21. quem videtur sequi Ludouic.
Lopez supra, limitat hos motus proprios, ne pro-
cedant in agitatione taurorum ita moderata, ut
probabiliter credi possit ex ea non sequutura no-
tabilia damna; quia tunc cessat ratio legis. Sed be-
ne hoc reprobatur Gutierrez dicto cap. 7. num. 13. quia
ex ea, licet moderata, sequuntur frequenter pluri-
ma damna. Item quia generalis, & indistincta est
prohibito.

11 Tandem nota, quod extra forum, vel circum
clausum callibus agitari tauris cordis ligatos non
est prohibitum dictis motibus propriis; quia tan-
tum prohibentur agitari tauris non ligatos per me-
dios calles ciuitatis, portis ipsius clausis, quia hoc
est agitari in circo, licet latiori, & inde plura
sequuntur damna: si verò portæ ciuitatis essent
aperte, ita ut possit taurus exire, non esset contra
motum proprium; quia cessant dicta inconuenien-
tia, & agitatio modicum durare potest; idque non
est in circo agitare. Sic Gutierrez d. cap. 7. num. 14.
15. & quod tantum prohibetur in circo clauso,
tenet etiam Roja supra num. 18.

12 Denique, post hæc omnia nouissime edita est
constitutio à Clem. VIII. 13. Ianuar. ann. 1596.
in quo adhuc amplius moderatur motum Pij
Quinti supra citatum. Sic enim ait, Excommuni-
cationibus, cæterisque pœnas in literis Pij Quin-
ti contentas circa Principes, & Magistratus, qui
taurorum agitationem permittunt, aut circa eos,
qui illi interfunt, quoad omnes in illis expres-
sos in regnis Hispaniarum dumtaxat (Monachis,
& fratribus mendicantibus, cæterisque ciuili-
cumque ordinis, & instituti regularibus excep-
tis) tollimus, & amouemus, eademque Pij li-
teras ad terminos iuris communis, cui per præ-
sentes non intendimus in aliquo derogare per-
petuo, reducimus ac restituimus. Volumus au-
tem ut prædicta taurorum agitatio non fiat in
diebus festis, & ut prouideatur, ne alicuius, quo
ad fieri poterit, mors ex ea sequatur; clericos ve-
rò seculares, & beneficia Ecclesiastica obtinen-
tes, vel in sacris ordinibus, aut in ecclesiastica
dignitate constitutos, ne hæc nostra benignitate
abutantur, ut nihil quod à propria dignitate, &
à sua, & aliorum salute se vnum admisisse ar-
guantur. Hacenus Pontifex. Circa quam consti-
tutionem vide Gutierrez lib. 1. canon. 99. cap. 7.
vbi illam asserit, & late explicat, an clericis secu-
laribus in sacris constitutis, vel beneficia Ecce-
siastica obtinentibus sit ablata per hanc consti-
tutionem prohibitio interessendi taurorum agi-
tationi; vel solum sit ablata excommunicatio, & do-
cet non esse ablata prohibitionem, sed solum

centuram, atque adeo peccare mortaliter, si illi
interfuit, licet in Hispania excommunicatio-
nem non incurtant.

D V B I V M XXXII.

An sponsones, id est, las apuestas, licite sint, &
illis acquisitum possit retineri.

Aliqui asserunt esse turpe lucrum, non tamen
restitutioni obnoxium, quod videtur colligi
ex l. solent, & seq. ff. de alea vsu. Sic tenent Syluest.
verbo ludus. q. 6. Gabriel 4. dist. 15. q. 13. art. 3. dub. 8.
D. Anton. 2. p. rit. 1. cap. 23. §. 9.

Sit tamen prima conclusio: sponsones licite
sunt, & per eas acquisitum non est obnoxium re-
stitutioni, modo nulla circumstantia occurrat,
quæ si occurrerit in aliis ludis, obligare ad resti-
tutionem: si enim interuenirent fraudes, vel
sponso fieret cum eo, qui non est futi iuris ad per-
dendum, vel cum vi tracto ad spondendum, ma-
nifestum est esse obligationem restituendi, sicut
in cæteris ludis esse diximus in superioribus dubijs.
Probat conclusio, quia est contractus quidam
fortuna; quo vterque ludens periculo lucri, &
iacturæ expositus est: & inuitur inter eos, qui lu-
dere possunt, nullaque lege prohibetur, immo
est permittus, & approbatus, l. si quis ita stipulatus
fuerit. ff. de verb. obligat. & l. si pater. C. de inoffic. te-
stam. Nec obstat dicta l. solent, cum sequenti, quia ibi
reprobantur sponsones, quæ sunt circa corporis
certamina causa odij, vel amulationis, vel libidi-
nis, & non causa exercendi vires corporis. Hanc
tenent Anton. Decius, Baldus, Paulus, & Alexand.
quos refert, & sequitur Padilla l. de fideicommissio. C.
de transact. num. 9. Anton. Gomez lib. 2. var. cap. 11.
n. 4. Petrus Saterna de sponsonibus mercat. 2. p. n. 17.
Covar. reg. peccatum 2. p. §. 4. num. 2. Alcozer lib. de
ludo. cap. 46. Medina quest. 22. de reslit. Soto lib. 6. de
iustit. quest. 7. art. 1. Iulius Clarus lib. 5. receptorum,
verbo ludus, vers. quæ etiam. Navarra. subma Latina
noua cap. 20. num. 18.

An verò quando alter est certus, vel vincit in-
dustria alium, sit obligatio restituendi, dixi supra
dubio 13.

Secunda conclusio: Scholastici Salmantini fa-
cientes sponsones circa cathedras peccant mor-
taliter, at non tenentur lucrum inde acquisitum,
nisi concurrat alia circumstantia, restituere. Pro-
batur prima pars, quia sunt ipsi veritæ sub excom-
municatione lata sententia ob maxima inconue-
nientia, quæ inde oriri solent. Probat secundam
pars, quia licet peccent contra obedientiam, at
non peccent contra iustitiam. Sic Alcozer dicto
cap. 46. conclus. vltima, & cap. 47. conclus. vltima.

Tertia conclusio: licite sunt etiam sponsones
super euentu futuro, ex quo damnum subsequen-
tur proximo, datur que occasio illud optandi: ut si
duo spondeant, an Petrus intra tot dies morietur.
Probat, quia spondens, quod morietur, potest
non optare mortem, & si optet, id sua culpa eue-
nit. Item quia communis Doctorum approbat
census vitalitios; & tamen eadem occasio datur
soluendi redditus optandi mortem. Hæc est con-
tra Petrum de Couart. lib. de ludo. part. 1. cap. 7. Sed
eam tenet Couart. supra. Alcozer alios referens
dicto cap. 46. Soto supra.

Quarta conclusio: quando duo spondent, quod
Petrus

Petrus faciet, vel non faciet tale peccatum,
non peccant, nisi spondens optet, ut alter con-
trahat tale peccatum. Aliter ipsi optem ad contrahen-
dum præter. Sic Alcozer dicto cap. 46. & cap. 47. &
bene dicit, quod siue optet peccatum, siue non,
nulla est restituti obligatio.

7 Quinta conclusio: si alter spondet cum altero,
quod non committet tale peccatum mortale, &
hic spondet ad commissurum, peccat ille graui-
ter, quia decernit apud se peccare mortaliter: sed
ille si sua sponsonem inducit hunc ad peccatum
perpetrandum, peccat mortaliter, ut bene Alco-
zer dicto cap. 43. vbi subdit, quod si spondendo
non inducit alterum ad peccatum commisionem, ut
si qui affirmat le peccatum prouocet, ut indu-
cat ad sponsonem, non peccat. Cæterum proba-
bilius est peccare, quia reddit animosiores ad
peccatum contrahendum.

8 At quo ad obligationem restituendi in hoc ca-
su, dicit Alcozer d. cap. 47. quod quando quis spon-
det cum altero, quod non committet tale pecca-
tum, attendenda est sponsonis materia, & si pro-
pter eiusmodi materiam possit accipi pretium,
non est obligatio restituendi lucrum acquisitum
tali sponsonem, ut si peccatum non cedit in dan-
num tertij. Cæterum si propter eiusmodi materiam
non potest accipi pretium, ut si est contra
iustitiam, ut quod non occides, quod non infe-
res tale damnum, &c. est obligatio restituendi
lucrum tali sponsonem paratum. Et quod in hoc
casu sit obligatio restituendi, dicit esse admodum
probabile Angles floribus 2. part. materia de ludo,
fol. 292. & sequenti.

9 Cæterum licet sententiam cum Alcozer præ-
tium ob hominis occisionem, & cætera peccata
contra iustitiam, esse restituendum (cuius tamen
contrarium infra dicemus) at dicendum est lu-
crum tali sponsonem acquisitum non esse resti-
tuendum. Ratio, quia lucrum, quod sponsoni-
bus comparatur, nullo modo respicit materiam
sponsonem, immo ea omnino impertinens est:
sed iustitia talis lucri solum respicit, ut contra-
ctus fortuna; sit vtrique æqualis, ut manifeste
patet; si enim duo sponderent, quod Petrus ob-
tineret, vel non obtineret beneficium, absque dubio
lucrum tali sponsonem acquisitum non esset resti-
tuendum: cuius est ea ratio, quia pecunia in spon-
sione apposita non est pretium materia; sponsoni-
s: ergo impertinens est sponsonis materia ad
iustitiam acquirendam, vel non acquirendam lucrum.
Hanc sententiam tenet, ut probabilior, Angles
vbi supra, & dicit esse probabilem Ludouic. Lopez
2. p. antitruft. cap. 35. fol. 267.

D V B I V M XXXIII.

An officium parasitorum, id est, truhanes, sit
licitum, & tales non tenentur restituere,
quæ ipsi dantur.

Videtur enim, quod illicitum sit, quia in iure
habentur Ki ac infames, cap. 1. 4. quest. 1. &
D. Cyprianus, & habetur cap. pro dilectione, de con-
secr. dist. 1. dicit talibus denegandam esse communi-
onem, & D. August. & habetur c. donare, dist. 86.
& cap. qui venatoribus, eadem dist. dicit esse vitium
talibus aliquid dare.

Sit tamen prima conclusio: Officium hoc li-
citum, & tales non tenentur restituere.

ctum est, dummodo moderatè fiat, & reliquæ
seruentur circumstantiæ. Patet, quia hoc officium
est ad animi relaxationem. Sic tenent D. Thom.
2. 2. quest. 168. art. 3. ad 3. Caiet. in summa, verbo
histrionatus, Syluest. verbo ars, quest. 7. Am. Ang.
& Tabien. verbo histrionum, l. 1. r. p. positus, & Card.
dicto cap. donare. Alcozer lib. de ludo, cap. 50. Couar.
regula peccatum, 2. p. §. 2. num. 5.

Nota quod circumstantiæ vitiantes hoc offi-
cium, sunt, si ad suum officium assumant verba
Religionis, vel Scripturæ; hoc enim esset mor-
tale: tum quia valde prohibitum est in Trident.
sess. 4. cap. de editione, & vsu sacrorum librorum, in fine,
tum etiam, quia grauis iniuria infertur rebus sac-
ris. Sic Alcozer ibi. Sylu. Ang. Atm. Cæter. ibi, qui
limitat, nisi paritas offensæ excuset; quia modicu-
m pro nihilo reputatur. Secunda circumstantia
est, si videntur officio cum graui iniuria aliorum,
proferendo scilicet verba iniuriola, graua, vel
grauiter diffamatoria, vel mendacia valde peni-
ciosæ, esset enim mortale, iuxta eosdem Doctores:
extra hos verò casus communitur peccatum est
veniale, ut bene Alcozer ibi.

Secundo nota, quod quamuis hi parasiti non
habeant aliud munus, & viuendi normam, pos-
sunt tamen solui; quia licet appareat illos non habere
aliud munus, si cum aliis hominibus compa-
rentur, at si secum ipsis conferantur, & facta
ratione inter Deum, & illos, habent alia ope-
ra, & occupationes studiosas, ut orare, sacrum
audire, confiteri, &c. Sic D. Thomas, Alcozer,
Tabien. ibi.

Secunda conclusio: Clerici hoc officium exer-
cent, peccant mortaliter. Ratio, tum quia
hoc dedecet statum clericalem, tum etiam, quia
cap. 1. de vita, & honestate, Clericor. in 6. id eis gra-
uiter interdicitur, & statuitur, quod si per an-
num exegerint hoc officium, ipso iure ca-
reant omni priuilegio clericali: si autem breui-
ori tempore, si tertio moniti non respuerint, ca-
reant etiam omni priuilegio clericali. Sic Alcozer,
& Syluest. supra.

Nota quod hic annus continuus esse debet, ut
penam prædictam quis incurrat. Sic Ioan. Mona-
chus, Ioan. Andreas, Archid. & Dominicus dicto
cap. 1. vnde si in diuersis mensibus dies forum an-
norum, qui simul iuncti vnum facerent integrum
annum, quis vteretur prædicta arte, non haberet
locum hæc pœna. Sic Anchar. & Domin. d. cap. 1.
Bernard. Diaz præctica crimin. cap. 68. num. 1. & 2.
& ibi Salzedo super verbo, debet esse, vbi id amplius
confirmat, quia in dubio tempus à lege præfixum
continuum esse debet, ut tenent multi Doctores,
quos ibi allegat.

Secundo nota quod licet Ioan. Monachus ibi
teneat clericos in lacris non amittere priuilegium
in hoc casu: at verius est amittere, ut tenent
Archid. Ioan. Andr. Anchar. Dominicus, & Philippus
ibi, & Bernard. Diaz supra num. 3. qui addit posse
tamen recuperare hoc priuilegium per dispensa-
tionem Episcopi, quando in hoc delinquens esset
penitens, & verè contritus, secundum Ioan. Andr.
Anchar. & Dominicum ibi.

Tertia conclusio: Qui dat aliquid his parasitis,
ut exerceant suum officium, ut magnates, qui
muneribus fouent eos, quando parasiti in hoc
exercitio peccant mortaliter, peccat mortaliter,
quia est causa peccati mortalis. Si tamen suis
maneri

muneribus non est causa, ut hi in suo officio peccarent, non peccat mortaliter. Sic D. Thom. 2. 2. quæst. 168. art. 3. & ibi Caiet. *Art. ubi supra num. 2.* Tabien. Ang. & Syluest. *supra.*

9 Quarta conclusio: Qui dat his parasitis iuste exercitibus suum officium aliquid moderatum, non peccat, nec ipsi parasiti tenentur restituere. Sic D. Thom. Tabien. Alcozer *ibidem*; si verò dat immoderate, est prodigalitas: at verò ipsi parasiti non tenentur restituere, siue licite, siue illicitè suum obeant munus, nisi alia circumstantia obligans ad restitutionem occurrat; quia nulla lex diuina, vel humana obligat restituere in hoc casu, cum nulla hic concurrat iniustitia. Sic Alcozer *supra.*

10 Quinta conclusio: Qui dant parasitis aliquid, ne eos infament, vel ne aliam iniuriam eis inferant, non peccat mortaliter, quia contra nullum præceptum faciunt. Sic Alcozer, Præpositus, Cardin. *supra*, Syluest. Tabien. & Angel. *supra*. Immo nullo modo peccant, Armill. *num. 2.* quia potius vtuntur iure suo, suamque redimunt vexationem: at ipsi parasiti tenentur restituere sic accepta, quia recipiunt ad abulum, scilicet ne iniustitiam inferant dantibus, iuxta dicenda *infra.*

11 Vltima conclusio: Parasiti non tenentur restituere, quæ ipsi dantur, vt patiantur inter ludicra, & iocos aliquot alas, & verbera, licet aliquando in hoc peccent mortaliter, quia est hoc pretio appreciabile. Sic Alcozer *supra*, & Couarr. *reg. peccatum, 2. part. §. 2. num. 5.* vbi addit contra Zaliuum etiam iudicem cogere in hoc casu ad soluendum moderatam actus mercedem.

12 Ad testimonia Sanctorum in principio adducta responderetur intelligi de parasitis exercitibus male, & peccando mortaliter hoc munus.

D V B I V M XXXIV.

An torneamenta sint licita, & illis acquisitum sit obnoxium restitutioni.

1 Prima conclusio: Torneamenta, ex quibus vt plurimum cædes, vel graua vulnera reportantur, qualia sunt, quæ ab equitantibus fiunt, sunt peccatum mortale, grauius enim prohibentur *cap. 1. de torneament.* prohibeturque sepultura Ecclesiastica iis, qui in talibus torneamentis decedunt. Quando tamen in plurimum non est tale periculum, licet quandoque accidat mors, non est peccatum ea exercere; qualia sunt ea, quæ à pedestribus fiunt; ea enim fiunt, vt homines exerceantur in arte militari. Sic Nauarr. in omnibus summis, *cap. 15. num. 9.* Syluest. Angel. Tabien. Armill. *verbo Torneamentum*, omnes Doctores iuris Pontificij *dicto cap. 1.* & Alcozer *lib. de ludo cap. 5. 1.* vbi bene addit peccate etiam mortaliter fauentes his torneamentis, quia sunt causa: vt sunt iudices torneamentorum, patrimi, comitantes hos.

2 Secunda conclusio: Iurum in his torneamentis acquisitum non est obnoxium restitutioni, licet torneamenta illicita essent. Ratio, quia non prohibetur per ipsa dominium transferri. Sic Alcozer *ibi*. Alentis *4. p. 9. 86. memb. 3. art. 6. §. 1.* Richard. Palud. & Maior. *4. dist. 15.* Syluest. *verbo ludus, q. 16.* & ibi Tabien. *8. 9. Art. §. 6.*

Tertia conclusio: idem omnino dicendum est de hastiludijs, id est, *juegos de canas, sortija, esgrima, justa.* si enim exercentur cum probabili mortis periculo, sunt peccatum mortalesi verò secus, sunt licita. Patet eadem ratione. Sic Alcozer *c. 52.* Ang. *verbo Torneamentum*, & ibi Syluest. *& verbo sepultura quæst. 9.* & *verbo ludus, quæst. 2.* Caiet. & Art. *verbo hastiludium.* Gregor. Lopez. *1. c. tit. 1. 3. part. 1. vers. Entrasen.* Ioan. Andr. & Host. *cap. 1. de torneamentis.* Nauarr. *supra.*

Hinc fit, eo modo, quo fiunt in Hispania, non esse hæc hastiludia, id est, *justas*, illicita, quia fiunt sine tali periculo. Sic contra speculum conscientie *lib. 2. cap. 74.* dicens esse mortale, tenet Alcozer *dicto cap. 52.*

Quarta conclusio: Acquisita tamen per hos ludos, licet illicitè exerceantur, non sunt obnoxia restitutioni. Patet eadem ratione, qua secunda conclusio. Sic Alcozer *eodem cap. 52.* Abul. *cap. 6. Math. q. 52.*

Vltima conclusio: Fumambuli super funes in altissimis locis suum corpus volutantes, si frequenter sequatur mors, peccant mortaliter, quia exponunt se periculo mortis probabili: secus quando ea arte, & industria pollent, vt sine periculo probabili mortis eam artem exerceant, vt quando raro, & casu accidit mors. Sic Nauarr. in omnibus summis *cap. 15. num. 8.* Tabien. *verbo bistrio, num. 1.* Syluest. *verbo ars, quæst. 8.* Alcozer *cap. 55.* vbi bene addit acquisitum per hunc ludum, licet cum peccato exerceatur, non esse obnoxium restitutioni, vt patet ex dictis.

D V B I V M XXXV.

An ludi salandæ, & vripudiandæ, Hispanæ baylar y danza, & comedie, & ludi præstigiarij, Hispanæ juegos de palapala, & ludi personarum, Hispanæ, mafcaras, aliique ludi, qui Hispanæ vocantur matachines, sint liciti, & in eis acquisitum sit obnoxium restitutioni.

1 Ico primò hos saltus, & comedias, licet sint profana, non esse peccatum mortale, dummodo non misceantur ibi res directè, & per se prouocantes ad luxuriam: tunc enim essent peccatum mortale. Sic Alcozer *lib. de ludo, cap. 54.* Syluest. *verbo ludus, quæst. 8.* Angelus *ibi, num. 3.* D. Anton. *2. part. tit. 3. cap. 7. §. 11.* & dicunt hi tres similiter peccare mortaliter eos ludos aspicientes, quando directè prouocant ad luxuriam propter periculum probabile, cui se exponunt. Vnde videtur, quòd cessante hoc periculo in vidente, non peccaret mortaliter hos ludos videns.

Secundò dico, quòd licet Petrus de Couarr. *2. de remed. hisorium, part. 1. cap. 16.* hos ludos personarum, Hispanæ, *de mafcaras*, damnet, at verius est non esse de se illicitos; erunt tamen peccatum mortale, si in ipsis fiant res per se, & directè prouocantes ad luxuriam. Sic Alcozer *cap. 54.* & quòd sint de se liciti, tenet Caiet. *summa verbo larnarum vsus, & Artimil. verbo larua.*

Nota quòd Carolus Quintus in quadam pragmatica prohibuit, quòd nemo personatus incedat, nec ignorus, & habetur *l. 7. tit. 15. lib. 8.*

num.

nona recopil. & credo intelligi hoc præterquam in ludis publicis, quia in his cessant inconuenientia, quæ alias sequebantur: & ita videtur habere consuetudo.

4 Tertiò dico ludos præstigiarij, id est, *de pasapasa*, & alios ludos quos homines dexteritate, & subtilitate manuum exercent, & alios ludos, qui Hispanæ vocantur *Matachines*, esse licitos. Ita Alcozer *cap. 55.*

5 Vltimò dico, quòd acquisitum his ludis, licet illicitè fiant, non est obnoxium restitutioni, vt patet ex dictis. Sic Alcozer *d. cap. 55.*

D V B I V M XXXVI.

An sortes sint licite, & eis acquisitum non sit restituendum.

1 DE sortium varijs generibus satis dictum est *lib. 2. summa c. 38. & 39.* Tantum superest hic agendum de quodam casu, an sit licitus.

2 Est autem casus hic: solent aliquæ personæ inter se conuenire, vt sortes mittant super rem aliquam pretiosam singulis, contribuentes aliqua pecunia summa ad rem illam, quæ fortienda est, emendam: assignanturque iudices arbitri, qui rei illi vendibili fortiende pretium iustum assignent, & tabelliones, vt scripto testimonio ferant de sorte, vel de fortibus, quæ vniciuique obigit, vt obigerunt (sunt enim aliqui pluribus contributionibus plures sortes emere) vt fideliter fiat, & voce præconis publicatur, vt qui voluerint, concurrant ad sortes: immo aliquando promittitur præmium ei, qui intra tot dies plures sortes voluerit emere: solet etiam aliquando ex toto illo contributionum cumulo extrahi certa pecunie quantitas ad aliqua opera pia, vel quia ita partes inter se conueniunt, vel quia prætor ciuitatis sub ea conditione facultatem dedit ad prædictas sortes mittendas. Dubitatur ergo de hoc contractu, an sit licitus, & omnia illo acquisita possint tuta conscientia retineri. Sit

3 Prima conclusio: si agamus de contractu venditionis, qui in hoc contractu interuenit ex parte domini iocalium, cum mittentibus sortes, vt iustus sit, requiritur quòd seruetur iustum pretium: vnde si interueniat iniustitia in pretio, quia scilicet plus iusto pretio æstimantur iocalia, tenebitur excessum restituere. Sic Alcozer *lib. de ludo cap. 49.* Franciscus Garcia *p. 2. de contract. cap. 20.* Ludouicus Lopez *lib. 2. de contract. cap. 23.*

4 Nota tamen quòd quamuis Rex, vel respublica præciperet, vt pro re illa vendibili, quæ fortienda est, daretur maius pretium domino, quam ipsa valet, non excusaretur a peccato iniustitia: sicut etiam si noller facultatem dare ad prædictas sortes, nisi sub illa conditione, vt ex toto cumulo extraheret certa summa pecunie, vt ex illa daretur domino rei vendibilis maius pretium pro ipsa, quam reuera valet: quia quamuis illa conditio licita sit, quando quantitas extrahenda esset, vt distribueretur inter pauperes, vel in aliud bonum commune reipublicæ, non tamen licita est ad hunc finem, vt illa quantitas detur domino rei vendibilis ultra iustum pretium, quod valet. Sic docent iidem Doctores.

Th. Sanchez Consil. moral. Tom. I.

Secunda conclusio: Eiusmodi sortes licite sunt, & is cui eneit fors, potest tuta conscientia iocale, quod lucratur, retinere, si cesset omnis fraus, & mittantur sortes a personis sui iuris ad perdendum. Patet, quia contractus hic nullo iure prohibetur, & est contractus fortuna: in quo omnes ludentes aequali se lucri, & iacturæ periculo exponunt. Sic iidem Doctores.

Nota primò, quòd licet Franciscus Garcia *6 supra* teneat non posse has sortes mitti sine licentia Regis, vel reipublicæ, at verius est quod tenet Alcozer *supra*, scilicet posse fieri sine tali licentia; quia id nullo iure prohibetur. At potest, & rectè, reipublica (vt bene docent Garcia, Alcozer, Ludouic. Lopez *supra*) prohibere, ne mittantur hæc sortes sine sua licentia.

Secundò nota quòd fraus hic interueniet, cum ita res disponunt, vt fors eueniat personæ certæ, ac determinatæ, & tunc qui lucratur, tenetur restituere iocale per fraudem acquisitum, iterum sortes mittendo, aut restituendo vniciuique pecuniam, quam posuit. Sic Alcozer, & Franciscus Garcia *ibi.*

Tertia conclusio: Salarium, quòd officialibus confertur, scilicet iudicibus, & tabellionibus, licitè percipiunt, & retinere possunt, dummodo nulla detur fraus plures dies consumendo, quam sunt necessarii, vel dummodo non multiplicentur plures ministri, quam necessarii sunt, vel salarium sit immoderatum. Sic Alcozer, Franciscus Garcia, & Ludouic. Lopez *ibidem.*

Quarta conclusio: Huiusmodi salarium soluendum est non expensis domini iocalium, sed expensis mittentium sortes: & licet Alcozer *ubi supra*, hoc limitet, nisi dominus iocalium facturus erat expensas in venditione iocalium: tunc enim in ea quantitate, qua ab iis sumptibus est releuatus, solutus est salarium ministris sortium: at verius est etiam in hoc casu soluendum esse expensis mittentium sortes, quia ipse contractus sortium magis cedit in utilitatem mittentium sortes, quam in utilitatem domini iocalis, qui nil aliud inde accipit, quam rei suæ iustum pretium, quia hi officiales assumuntur ad hoc, vt contractus sortium debita rectitudine fiat, & absque fraude aliqua. Quod autem dominus iocalium soluere tenetur, est solum impositio pretij, seu actio illa, vel occupatio taxandi pretium iocalium, hoc enim tantum redundat in eius emolumentum. Sic Ludouicus Lopez, & Garcia *supra.*

Quinta conclusio: Pars designata pauperibus, vel pijs operibus, iuste acquiritur, siue desumatur à fortiensibus, siue à domino iocalium, siue ab vtriusque. Ratio, quia reipublica poterat negare licentiam mittendi sortes: ergo potest eam concedere hac lege, vt figneret aliqua pars pro pauperibus, vel pijs operibus. Sic Alcozer, Garcia, Ludouic. Lopez *supra.*

Sexta conclusio. Præmium, quòd promittitur iis, qui intra certum terminum voluerint plures sortes emere, licitè acquiritur, dummodo si extrahatur ex re fortienda, publicetur hæc conditio à principio contractus, antequam sortes mittantur: nam si postea designaretur eiusmodi præmium, iniuria inferretur, alijs fortiensibus, nisi omnes in id sponte consentirent. Sic Ludouic. Lopez, Alcozer, & Garcia *ubi supra.*

K 3

D V B I V M

DVBIVM XXXVII.

Que informatio erit sufficiens, ut iudices procedant contra ludentes ludo prohibito.

Sic conclusio, iudices priusquam incipiant facere processum contra ludentes ludo prohibito, debent accipere summariam informationem facti, id est, quod illi essent ludentes ludo prohibito, præterquam si ipse iudex inue-

nit eos ludentes, tunc enim non erit necessaria alia summaria informatio; quia loco illius fat erit eos inuenisse ludentes ludo prohibito: non possunt autem iudices, nec eorum ministri capere nummos ludentium ludo prohibito; possunt tamen cogere illos, ut deponant apud aliquem eam summam pecuniæ, quæ statuta est à legibus in penam ludentium tali ludo. Sic habetur l. i. tit. 7. lib. 8. noua recopilat. & docet Alcozer lib. de ludo cap. 62. conius. 5. & 6.

LIBER

LIBER SECVNDVS

Opusculorum moralium, seu Consiliorum, circa ius, & iustitiam distributiuam.

CAPVT I.

De acceptione personarum.

SUMMARIVM.

- DVB. I. Quid sit acceptio personarum, & quale peccatum.
1. An peccet mortaliter peccato acceptionis personarum conferente: Ecclesiastica beneficia dignis, omisso dignioribus.
 2. An obligatio eligendi digniorem ita arcta intelligatur, ut sit dimouendus dignior ab alia Ecclesiæ minus pingui, cui præstet, ut ad pinguiorem promoueat.
 3. An teneatur eligere digniorem, etsi videat suo suffragio nihil profuturum, immo obfuturum.
 4. An teneatur patronus etiam presentare digniorem ad beneficium.
 5. An Episcopi confirmantes electionem, & presentationem digni omisso digniori, peccent mortaliter.
 6. An renunciatus, permutans, vel regressus beneficium in minus dignum, omisso digniori, & Prælati acceptans peccent.
 7. An et si que adeo procedat hac obligatio eligendi digniorem, ut teneatur elector conferre digniori, qui exterius est, vel sui sit preferre dignum naturalem Regni digniori extraneo? & sic licita sint statuta, ut beneficia alicuius Regni non conferantur, nisi Regnicolis.
 8. Quis dicatur naturalis regni Hispaniæ, ut in eo possit beneficia, vel pensionem obtinere.
 9. An ex proprijs bonis fundati beneficium possit eam legem statuere, ut ad illud electio fiat ex certo genere personarum, vel ex instituentis familia, seu consanguinitate, &c. Item ut ad illud non teneatur patronus presentare digniorem, sed satisficiat presentando dignum.
 10. An quando fundator beneficii nullam apposuit conditionem, & presentantur duo ad illud ab aequali numero patronorum, sit preferendus ille, qui est de sanguine fundatoris, vel optio detur Episcopo.
 11. Quam diligentiam teneatur adhibere elector, & patronus ad inquirendum digniorem.
 12. An sicut peccat eligens minus dignum, omisso digniori, ita, & peccet minus dignum acceptans.
 13. An pater & filius possint simul in eadem Ecclesia beneficium obtinere.
 14. An filius illegitimus clericus possit obtinere beneficium in Ecclesia, in qua pater habuit, vel habet beneficium.
 15. An possint filij sue legitimi, siue illegitimi habere

- pensionem super fructibus beneficiorum, qua eorum parentes obtinent, vel obtinuerunt.
17. Quis possit dispensare cum filijs legitimis, vel illegitimis, ut succedant in beneficio paterno.
 18. An sicut filij non possunt succedere in beneficio patris, ita & nepotes in beneficio auorum, & sic de reliquis descendentiis? & quid de collateralibus.
 19. An sicut in parentum beneficijs nequeunt succedere filij, ita neque parentes in beneficijs filiorum.
 20. An qui possidet beneficium triennio pacifico colorato titulo, non tamen vero, & legitimo, sit tutus in vtroque foro, ita ut post non teneatur resignare.
 21. An regula de trienniali locum habeat in foro conscientie, ita ut qui pacifice possidet beneficium triennio absque vero, & legitimo titulo, sed tantum colorato, possit transacto triennio illud tuta conscientia retinere, an tamen debeat actio in foro externo aduersario ad reperendam illud.
 22. An procedat hac regula de trienniali contra minorem quatuordecim annis.
 23. An non tantum possessor beneficii triennialis gaudeat beneficio huius regule, ut molestari non possit, sed etiam is, cum quo talis possessor permutauit, & is qui de nouo habet beneficium possessum triennio per permutantem.
 24. Quæ conditiones exigantur, ut triennialis possessor iustus sit virtute regule de trienniali.
 25. Circa primam conditionem, an in possessore trienniali requiratur bona fides, ut possit se tueri hac regule.
 26. Circa secundam conditionem, Quæ est possessio, quomodo intelligatur.
 27. Circa tertiam conditionem, scilicet, ut possessio illa per triennium sit pacifica, quid intelligatur per pacificam.
 28. Circa quartam conditionem, scilicet, ut possessio illa pacifica sit per triennium, qualiter hoc triennium intelligatur.
 29. Circa quintam conditionem, scilicet, ut possessio illa sit beneficii Ecclesiastici, quid per hoc intelligatur.
 30. Circa sextam conditionem, scilicet, ut adsit titulus, qualiter hoc requiratur.
 31. Circa septimam conditionem, scilicet, ut titulus sit coloratus, quid hic sit, & qui censentur illam habere.
 32. Circa octauam conditionem, scilicet, ut possessor triennialis non sit simoniacus, id est, non obtinuerit illud beneficium per simoniam, quomodo intelligatur.
 33. Circa nonam conditionem, scilicet, ut possessor triennialis non sit violentus, quid per hoc intelligatur.